

„Konáš největší skutek lásky, jaký jen lze vykonat —“
Ferreira zašeptal knězi znovu do ucha táž sladká slova.
„Kněží církve tě zavrhnou. Tak jako zavrhli mě, zřeknou se i tebe. Ale je něco většího než církev, než misie. To, co teď uděláš —“

Fumie teď bylo u jeho nohou. Do desky z šedavého, zaslého dřeva s drobnými vlnkami let byl zasazen hrubý bronzový medailón. Byl to Kristus s nezřetelnou tváří, s trnovou korunou, rozpínající hubené paže. Žlutýma, zakalenýma očima kněz mlčky shlížel na tvář toho člověka. Uviděl ji poprvé od té doby, co přijel do této země.

„Tak,“ řekl Ferreira, „odvahu.“

Pane — po léta, nescísněkrát jsem myslel na tvou tvář. Zvláště tady v Japonsku jsem se k ní znovu a znovu obracel. Když jsme se skrývali v horách v Tomogi, když jsem plul v loďce přes moře, když jsem bloudil horami i za noci ve vězení. Při modlitbě jsem se snažil představit si tvou tvář, jak asi vypadala, když ses modlil ty. Ve chvílích opuštěnosti jsem tě viděl, jak mi žehnáš, a toho dne, kdy mě chytili, jsem měl před očima tvou tvář trpící pod břemenem kříže — hluboce jsem si vtiskl tvou tvář do duše, a tak žila v mém srdci jako nejvyšší krása a nejdražší poklad. A teď na ni šlápnu touto nohou —

Neurčitá záře svítání. V jeho světle se sklonila knězova šíje tenká jako krk kuřete a ramena s vysedlými klíčními kostmi. Oběma rukama zvedl *fumie* a přiblížil si je k obličejí. Toužil políbit tu tvář pošlapanou tolikerýma nohama. Z prostředku desky na něj smutnýma očima hleděl onen muž, celý otřený a vyhloubený. Vytryskla mu slza a chystala se skropit svatý obraz.

„Ach,“ kněz se otrásl. „Jak to bolí.“

„Je to jenom formalita. Copak záleží na takové maličkosti?“ naléhal na něj tlumočník rozčileně. „Jde přece jen o zevní formu.“

Kněz zvedl nohu. Cítil v ní ostrou, silnou bolest. To nebyla pouhá formalita. Šlape teď na to, co považoval ve svém životě za nejkrásnější, na to, co svou vírou viděl jako nejčistší, co bylo nejdokonalejším naplněním ideálů a snů

lidstva. Jak ta noha bolí. V tom okamžiku muž z bronzové plakety ke knězi promluvil — Jen šlápni, šlápni! Já nejlépe znám bolest, kterou ve své noze cítíš. Smíš šlápnout. Přišel jsem na svět, abyste po mně šlapali, vzal jsem na sebe kříž, abych se s vámi podělil o vaše bolesti —

Kněz položil nohu na svatý obraz. Rozednívalo se. V dálce zakokrhal kohout.

KAPITOLA 9

V létě toho roku přelo málo.

Za večerního bezvětří bylo však v Nagasaki jako v parní lázni. Když se na město snášel soumrak, odlesk večerního slunce v mořském zálivu pocit vedra ještě zvyšoval. Poslední paprsky se odrážely na kolech kravských povozů, naložených pytlí, které přijížděly po silnici do města, vířící bílý prach. Od cesty se šířil zápach hnoje.

V polovině měsíce se na okrajích střech domků objevily zavěšené lampióny. U velkých domů obchodníků k nim přibýly i hranaté lucerny s malbami květin, ptáků a hmyzu. Ačkoliv ještě nebyl večer, nedočkavé děti se postavily do řady a zpívaly:

Lam-pi-ón - baj, baj, baj
kdo hodí kamenem, ruka mu upadne
Lam-pi-ón - baj, baj, baj
kdo hodí kamenem, ruka mu upadne

Opíral se o okno a pobrukoval si písničku s dětmi. Slovům nerozuměl, ale cítil jakýsi smutek. Nevěděl ovšem, zda vychází z té písně, nebo z jeho vlastního srdce. V domku naproti obětovala jakási žena s rozpuštěnými vlasy broskve, datle a boby na polici, kterou předtím vystlala rákosím. Byla to takzvaná polička duší zemřelých a sloužila pro jejich pohoštění při každoročním svátku, který připadal na patnáctý den osmého měsíce. Následující noci se totiž duše zemřelých předků vracejí domů. Pro kněze už v tom nebylo nic zvláštního. Maně si vzpomněl, že v japonsko-holandském slovníku, který dostal od Ferreiry, svátek *urabon* překládali jako het sterffest.

Jakmile ho hrající si děti zahlédly, jak se opírá o zamřížované okénko, spustily jednohlasně z plných plic: Odpadlík Pavel! Některé z nich se dokonce chystaly házet po něm kamením.

„Vy nezbedníci,“ zahubovala na ně žena s rozpuštěnými vlasy a děti se rozutekly. Díval se za nimi se smutným úsměvem.

Bezděčně si vzpomněl na večer křesťanského svátku Dušiček. V Lisabonu se při něm v oknech domů rozsvěcovaly svíce a vůbec se v mnohém podobal japonskému svátku *urabon*.

Bydlel teď ve čtvrti Sotoura. Jeho dům stál v jedné z četných strmých uliček Nagasaki, s domky tísníci se jeden na druhý. Z druhé strany domu byla ulička, nazvaná podle řemeslníků, kteří se tu usídlili, Bednářská. Po celý den se odtud ozývalo suché klapání dřevěných palic. Na druhé straně byla čtvrť barvířů, kde za jasných dnů ve větru vlály modře obarvené látky jak korouhve. Všechny zdejší domky kryla buď šindelová nebo došková střecha. Taškovou krytinu, jakou měly domy obchodníků v bohatší čtvrti poblíž Marujamy, tu téměř nebylo vidět.

Bez zvláštního povolení komisařství nesměl volně vycházet. Přes den bylo jeho jediným potěšením dívat se z okna na lidi procházející ulicí. Ráno tudy chodily ženy z Ómury a z Isahaje s košíky naloženými zeleninou na hlavách. Za dne tudy vodili muži oblečení jen do bederního pásu hubené koníky naložené zavazadly a hlasitě si přitom prospěvovali. Večer scházeli se svahu mniši, zvoníce rolničkami. Žádostivýma očima do sebe vstřebával tyto výjevy, jako by je měl jednou vylíčit někomu ve své vlasti. Když si však uvědomil, že se domů už nikdy nevrátí, rozhostil se na jeho vyhublé tváři bolestný úsměv odevzdání.

V takových okamžicích se ho zmocňoval pocit zoufalství nad tím vším. Nevěděl sice, zda se misionáři v Macau a Goi už doslechli o tom, že odvolal, bylo však pravděpodobné, že prostřednictvím holandských obchodníků, kteří směli pobývat na umělém ostrově Dedžimě v Nagasaki, se zpráva o tom donesla do Macaa a on už byl jistě misionářskou obcí zavržen.

Neznamenalo to však jen vyloučení z řad misie, ale i zbavení kněžské autority. V očích duchovenstva se jistě stal ostudnou poskvrnou celého stavu. Ale co jsem vlastně učinil? Jak to nazvat? Jedině Pán ať soudí mé srdce a ne tihle lidé, ospravedlňoval se prudce, kousaje se do rtů a potřásaje hlavou.

A přece ho tyto myšlenky znenadání uprostřed noci probouzely a drásaly mu srdce. S bezděčným zasténáním se zvedal na lůžku. Církevní tribunál mu vyvstával před očima jako Poslední soud z Apokalypsy.

Což to vůbec dokážete pochopit, vy tam?

Vy, představení pro Macao, kteří si žijete v Evropě, obracel se k těm lidem a přel se s nimi. Konáte si svou apoštolskou práci kdesi v pohodlí, na pokojném, bezpečném místě, stranou vichřic pronásledování a mučení. A protože jste tam, na druhém břehu, zachovali jste si pověst vynikajících duchovních. Vy, generálové, kteří posíláte vojáky do bitevní vřavy a sami se ohříváte ve stanu u ohně. Jak mohou takoví vojevůdcové obviňovat vojáka za to, že upadl do zajetí?

Ne, to jsou jen výmluvy. Klamu sám sebe. Kněz chabě potřásl hlavou. Proč se právě teď tak zbaběle vymlouvám?

Zradil jsem. Ty ale, Pane, sám jediný víš, že víry jsem se nezřekl. Představení by se mě asi přísně dotazovali, proč jsem odvolal. Ze strachu z pověšení v jámě? Ano. Proto, že jsem nemohl snést sténání mučených vesničanů? Ano, i to je pravda. Anebo pro Ferreirovo přesvědčování, že když odvolám, zachráním ty ubožáky? I proto. Ale nejspíš jsou to všechno jen záminky, abych své selhání mohl vyložit jako skutek lásky.

Všechno to uznávám. Neskrývám už nic ze své slabosti. Nevím, je-li vůbec nějaký rozdíl mezi mnou a Kičidžiróem. Ale jsem přesvědčen, že musí být rozdíl mezi Bohem, kterého hlásají duchovní v kostelích, a mezi mým Pánem.

Vzpomínka na *fumie* zůstala knězi jakoby vypálena do duše. Stále měl před očima tu desku, kterou mu tlumočnick položil k nohám. Bronzová plaketka, zasazená do ní, a v ní vyrytá tvář onoho člověka, jak ji okopíroval nějaký japonský řemeslník.

Byla úplně jiná než Kristova tvář, na kterou kněz nesčíslněkrát pohlížel v Portugalsku, v Římě, v Goi a v Macau. Neměla v sobě vznešenost ani hrdost. Nebyla to ani ušlechtilá tvář, krásná ve svém utrpení. Ba ani tvář odmítající pokušení, plná silné vůle. Tvář člověka u jeho nohou byla jen vyhublá a nesmírně vyčerpaná.

Množství Japonců, kteří na desku se zapuštěným bronzovým medailónem šlapali, zanechalo na ní začernalé stopy. Nesčíslná šlápnutí tvář ohladila a vyhloubila. Vzhlížela teď ke knězi s bolestí a její oči říkaly: „Jen šlápní! Šlápní! Jsem tu proto, abyste po mně šlapali.“

Denně ho kontroloval městský úředník zvaný *otona* a předák čtvrti, v níž bydlil. Jednou měsíčně se tento *otona* převlékl do slavnostního oděvu a dovedl ho na komisařství.

Někdy zase dostával prostřednictvím *otony* zvláštní předvolání na tento úřad. Bývalo pak jeho povinností poučit úředníky o věcech, které mu předložili k posouzení, protože nedovedli rozpoznat, zda s křesťanstvím souvisejí nebo ne. Mezi zbožím Číňanů, kteří sem přijížděli z Macaa, bývalo mnoho divných věcí, o nichž jedině Ferreira nebo on dokázali okamžitě říci, zda mají něco společného se zakázaným křesťanstvím. Když byli s prací hotovi, dostávali za odměnu peníze a sladkosti.

Při návštěvách na komisařství v Hakatě se k němu tlumočník i úředníci chovali zdvořile. Nikdy s ním nejednali jako se zločincem, ani ho nijak neponižovali. Tlumočník se tvářil, jako by úplně zapomněl na jeho minulost. I on ze své strany se schválně usmíval, jako by se nic nepříhodi- lo. Oba se vyhýbali jakékoli zmínce o *fumie*, ale kněze od samého vstupu na komisařství vzpomínka na ně v duši bolestně páčila jak rozžhavené železo. Zvláště trpěl, když ho zavedli do čekárny, odkud bylo vidět krytou chodbu vedoucí dvorem. Tudy — podpírán Ferreirou — klopýtal za onoho svítání. V rozpacích vždy odvrátil zrak.

Nesměl se bez dozoru setkat ani s Ferreirou. Věděl, že bydlí v chrámové čtvrti poblíž Saišódži, ale nedovolili mu ho navštěvovat, ani přijímat jeho návštěvy. Setkávali se pouze na komisařství, kam přicházel s úředním doprovo-

dem. Oba při tom byli oblečeni do kimona, které dostali od komisařství, a jen krátce se pozdravili podivnou japonštinou — aby jim úředníci rozuměli.

Na komisařství se vůči Ferreirovi projevoval navenek přátelsky, jeho skutečné city však byly nepojmenovatelné. Byla v nich směs všeho, co může člověk vůči člověku pociťovat. Jeden ke druhému cítili především nenávist i pohrdání. Jestliže však on Ferreiru nenáviděl, nebylo to proto, že podlehl jeho přemlouvání a zřekl se víry — to už mu nevyčítal a ani se proto na něho nezlobil — ale proto, že v něm jitril jeho vlastní hlubokou ránu. Jako by nemohl snést pohled na svou ohyzdnou tvář, která se mu tu odrážela jak v zrcadle: tento Ferreira sedící před ním v kimonu a hovořící japonsky, byl — tak jako on — rovněž vyobcován z církve.

„Hahahaha,“ Ferreira měl ve zvyku se před úředníky takhle podlézavě smát. „Tak Lecocq z holandské faktorie už odjel do Eda? Říkal, že se tam chystá, když jsem byl minulý měsíc na Dedžimě.“

Kněz mlčky pohlížel na Ferreiru, na jeho zapadlé oči a vyhublá ramena, a naslouchal jeho ochraptělému hlasu. Tak jako v Saišódži, když se sešli poprvé, i teď mu na záda dopadaly sluneční paprsky.

V jeho vztahu k Ferreirovi však nebylo jen pohrdání a nenávist, ale i pocit sounáležitosti jako s někým, kdo sdílí stejný osud jako on, i soucit vycházející z lítosti nad sebou samým. Vypadáme jako ošklivá dvojčata, napadlo ho náhle, když upřeně hleděl na Ferreirova záda. Jako dvojčata, která v sobě navzájem nenávidí svou ošklivost, pohrdají jí, ale přesto se od sebe nemohou odloučit.

Práce na komisařství zpravidla končila za soumraku. Proti nafialovělému oparu oblohy se mezi bránou a stromy míhali netopýři. Úředníci se na sebe významně podívali a rozešli se vpravo a vlevo, každý se svým cizincem, za něhož nesli odpovědnost. V chůzi se kněz kradmo ohlédl po Ferreirovi. I ten se podíval po něm. Celý měsíc se zase neuvidí. A až se sejdou, nebudou stejně moci proniknout do hloubky opuštěnosti toho druhého.

Z deníku Jonassena, člena
holandské obchodní faktorie

psáno na ostrově Dedžimě v Nagasaki

Červenec 1644 (6. měsíc 1. roku éry Šóhó)

3. 7.

Odpluly tři čínské džunky. Protože jsme dostali povolení, aby Lillo pátého vyplula, musíme zítra naložit stříbro, zboží pro armádu a různé jiné věci a dokončit veškeré přípravy.

8. 7.

Uzavřel jsem úcty s obchodníky, směnárníky, s naším domácím a s panem Širóemonem.

Podle pokynů hlavního faktora jsem sepsal objednávky na zboží pro Holandsko, Koromandelské pobřeží a Siam, které by mělo být připraveno do příštího termínu.

9. 7.

Protože v domě jednoho zdejšího občana byla nalezena socha Panny Marie, byli lidé z toho domu okamžitě zatčeni a podrobeni výslechu. Jeho výsledkem bylo, že i ten, kdo jim ji prodal, byl zatčen a vyšetřován. Jako svědci byli přítomni odpadlík padre Sawano Čúan a portugalský padre Rodrigues, který také odpadl od církve.

Před třemi měsíci byla v domě jakéhosi měšťana nalezena mince o hodnotě jednoho penningu s vyraženou podobou světce. Všichni členové rodiny byli zatčeni a mučením nuceni k odpadlictví, odmítli prý ale zřít se víry. Portugalský apostata padre Rodrigues, který byl přítomen jako svědek, naléhavě prosil na komisařství, aby jim byla dána milost, ale marně. Odsoudili prý je k smrti, manželům i dětem napůl oholili hlavy, pak je posadili na vychrtlé koně a po čtyři dny vozili po městě. Před několika dny pověsili rodiče hlavou dolů do jámy a jejich synové se na to museli dívat. Potom je prý znovu odvedli do vězení.

Večer dorazila do přístavu čínská džunka. Přivezla cukr, porcelán a nevelké množství hedvábných tkanin.

1. 8.

Dorazila čínská džunka z Fu-čou s rozmanitým zbožím na palubě. Okolo desáté ráno zpozoroval strážný plachetnici ve vzdálenosti asi šesti mil od nagasackého přístavu.

2. 8.

Ráno jsme začali s vykládáním zmíněné lodi, vše proběhlo hladce. Asi v poledne se dostavil do mé kanceláře zástupce komisaře se svými pobočníky a s tlumočníkem a dvě hodiny mě podrobně vyslyšali. Šlo o udání odpadlíka Sawana Čúana a portugalského odpadlého kněze Rodriguese, podle něhož bylo v Macau údajně dohodnuto, že kněží se budou dopravovat do Japonska z Indie na holandských lodích. Sawano prý tvrdil, že během plavby budou pro Holanďany vykonávat různé nízké práce, a ti je pak tajně vysadí v Japonsku. Úředník nám sdělil, že kdyby k něčemu takovému došlo, mělo by to pro naši společnost nedozírné následky, a varoval nás, abychom se měli na pozoru. A kdyby snad takový kněz, který by přijel do Japonska naší lodí, byl chycen, ale nemohl tu najít vzhledem k přísnému zákazu křesťanství úkryt a chtěl by se zase na naší lodi vrátit, znamenalo by to pohromu i pro Holanďany. Protože Holanďané prohlásili, že se podřizují císaři i japonské říši, museli by být potrestáni stejně jako Japonci. Toto všechno mi vysvětlil a předal mi od komisaře níže uvedené oficiální prohlášení, napsané v japonštině.

PŘEKLAD PROHLÁŠENÍ

Padre Sawano, zatčený loni vládcem v Hakatě, oznámil nejvyššímu policejnímu úřadu v Edu, že mezi Holanďany i v holandské zemi je mnoho křesťanů římského vyznání. V Kambodži prý chodí Holanďané do domů kněží a hlásí se k těžce víře. A bylo prý rozhodnuto, že kněží v Evropě budou přijímáni mezi zaměstnance Holandské východoindické společnosti nebo najímáni jako lodníci a budou se na lodích Společnosti dopravovat do Nagasaki. Komisařství se k těmto zprávám stavělo nedůvěřivě a podezíralo

Sawana Čúana, že to říká proto, aby Holanďany očernil, protože Portugalci i Španělé jsou velcí nepřátelé Holanďanů, ale Sawano Čúan odpověděl, že to určitě není lež, ale pravda. Z výše uvedeného důvodu komisař nařizuje kapitánovi, aby vyšetřil, zda mezi posádkou není nějaký věřící římského vyznání. Kdyby se ukázalo, že tomu tak je, ať to oznámí, a kdyby v budoucnosti do Japonska přijel křesťan římského vyznání a nebylo to komisařství oznámeno, znamenalo by to pro kapitána velké nesnáze.

3. 8.

Večer skončeno nakládání na uvedenou loď. Protože se téhož dne komisař dotazoval, zda na této lodi není nějaký znalec střelných zbraní, který by dokázal zacházet s dělem, byl na loď vyslán příručí Paulus Ver, aby to zjistil, a když se ukázalo, že tam nikdo takový není, podali jsme o tom zprávu. Nato komisař rozkázal, abychom se napříště vyptávali i na dalších lodích, které přijedou, zda na nich není puškař, a kdyby byl, abychom o tom podali zprávu.

4. 8.

Ráno přišel na loď pan Hondžó, samuraj vysoké hodnosti, a důkladně ji prohlídal až do poslední bedny. Taková přísná prohlídka je následek toho, že bývalí kněží, žijící v Nagasaki, udali nejvyššímu policejnímu úředníku, že mezi Holanďany jsou věřící římského vyznání a že na holandských lodích se možná přepravují do Japonska kněží. Řekl mi, že kdyby nebylo tohoto nového nařčení, byly by prohlídky mírnější než loňského roku, a totéž opakoval i lodním důstojníkům. Zachoval jsem se podle příkazu, šel jsem na loď a pod jeho dohledem jsem předstoupil před posádku a vyzval lodníky, aby každý, kdo snad tajně přechovává něco, co souvisí s římským náboženstvím, to vydal, a zaručil jsem jim, že nebudou trestáni. Když všichni odpověděli, že nic takového nemají, přečetl jsem jim předpisy, které musí jako členové posádky zachovávat. Pan Hondžó prohlásil, že chce znát obsah toho, co jsem jim říkal, a tak jsem mu to podrobně vypověděl. On pak odešel, aby o tom podal zprávu komisaři a uklidnil ho.

Večer přijezd čínské džunky z Čchüan-čou. Náklad tvoří hlavně damašek, atlas, hedvábný krep a jiné textilie, v hodnotě asi 80 *kamme*, dále cukr a smíšené zboží.

7. 8.

Dvě děti oněch umučených rodičů, o nichž jsem se už zmínil, a jeden další, dospělý člověk byli přivázáni na vychrtlé koně, přivlečení na popraviště a státi.

Rok 1645 (11. a 12. měsíc 2. roku éry Šóhó)

19. 11.

Z Nankingu přijela čínská džunka s bílým surovým hedvábím, atlasem, gázou, zlatým brokátlem, damaškem a jiným hedvábným zbožím, v hodnotě mezi osmi a devíti *kany*, se zprávou, že za půldruhého až dva měsíce přijede několik dalších džunek s velkým množstvím zboží a že jestli bude tamějšímu guvernérovi vypláceno 100 až 600 taelů podle velikosti nákladu, budou lodi smět volně jezdit do Japonska.

26. 11.

Přijela malá džunka ze „Sančů“ (patrně Čang-čou?) s nákladem konopného plátna, kamence, keramických zásobnic a jiného zboží v hodnotě větší než dvě krabice stříbra.

29. 11.

Ráno přišli do našeho domu dva tlumočníci, vyslaní od komisaře, a ukázali nám obraz Marie, pod nímž bylo holandsky napsáno „Zdráva buď, milosti plná, Pán s Tebou. Požehnaná jsi mezi ženami.“ (Lukáš, 1. kapitola, 28. verš) Dostali to prý od nějakého buddhistického mnicha nedaleko Šimonoseki a chtějí vědět, jakou je to psáno řečí a co to znamená. Odpadlý portugalský padre Rodrigues a Sawano Čúan prý řekli, že to není ani latinsky, ani portugalsky, ani italsky, a tak že tomu nerozumějí. Bylo to Ave Maria v holandštině a vytiskli to ve Flandřích, kde se mluví stejnou řečí jako u nás. Nebylo pochyby, že obrázek sem přišel na

některé z našich lodí, ale chtěl jsem mlčet, dokud se na to nevyptám. Protože se však dalo čekat, že padre Rodrigues a Sawano Čúan podle uvedených čísel pochopili, o co jde, řekl jsem jim raději pravdu.

30. 11.

Brzy ráno, za zcela jasného počasí, bylo na loď dopraveno kormidlo a střelný prach a dokončen náklad ostatního zboží. V poledne jsem zašel na palubu, spočítal posádku a předal písemné dokumenty. Po návratu do faktorie jsem pohostil Bonjoye a jeho družinu jídlem i pitím. K večeru se zvedl severozápadní vítr, takže Overschie nemohla vyplout.

5. 12.

V poledne přišel tlumočník a vyptával se, kde kupujeme zboží, které sem dovážíme, a já mu odpovídal, že většinou v Číně a v Holandsku. Ptají se na to proto, že chtějí vědět, zda by se nedostali do nesnází, kdyby Číňané přestali jezdit do Japonska.

Od té doby, co jsem přišel do této země, snažím se zjistit, jak to bylo s těmi odpadlými kněžími. Dověděl jsem se také o jednom Japonci — jmenoval se Toma Araki — který žil dlouho v Římě a dokonce prý sloužil jako papežský komoří. Kdysi prý o sobě neustále prohlašoval, že je křesťan, ale komisař ho pokládal za pomateného starce a propustil ho. Později, když ho na den a noc pověsili do jámy, se víry zřekl. Ale myslím si, že nakonec stejně zemřel s vírou v srdci. Teď jsou tu už jenom dva — jeden z nich je Portugalec, kterému říkají Čúan. Býval představeným jezuitského řádu v této zemi a je to podlý člověk. Druhý je také Portugalec, narozený v Lisabonu, jmenuje se Rodrigues. Ten také na komisařství šlápl na *fumie*. Oba teď žijí v Nagasaki.

9. 12.

Nabídl jsem panu Saburózaemonovi krabici s oleji různých druhů a s jinými léky, které všechny byly i mezi zbožím určeným pro císaře a pána z Čikuga, a on to s radostí při-

jal. Komisař prý byl nadmíru spokojen s tím, že v příloženém seznamu byl japonsky uveden také účinek jednotlivých léků. Večer do přístavu dorazila loď z Fu-čou.

15. 12.

Vyplulo pět čínských džunek.

18. 12.

Vypluly čtyři čínské džunky. Několik členů posádky džunky, která přijela z Nankingu, žádalo, aby mohli jet do Tonkingu nebo do Kočinu, ale komisař jim povolení nedal. Jeden z majitelů domů na našem ostrově slyšel, že odpadlík Čúan sepisuje všelijaké věci o Holanďanech a Portugalcích a prý to brzy odešle ke dvoru. Skoro bych byl rád, kdyby si pro toho zloducha, který zapomněl na svého Boha, přišla smrt, aby se naše Společnost pro něho nedostala do nesnází. Bůh nás ale jistě ráčí ochránit ve všech nebezpečích. Odpoledne dorazily k faktorii dvě japonské lodi. Na jedné máme jet my, na druhou máme nalodit velblouda. Večer přišli do faktorie tlumočníci se sluhy, kteří s námi pojedou do Kamigaty. Byl mezi nimi jeden prادلák, který umí trochu holandsky, a já jsem si přál, aby nás doprovázel jako kuchař. Dembei a Kičibeji však řekli, že komisař zakázal, aby s námi jeli lidé, kteří umějí holandsky. Já jsem tomu ale nevěřil a myslel si, že to odmítají proto, že si chtějí všechny věci zařizovat podle svého. Namítal jsem, že bychom hovořili jenom japonsky a holandsky, a že zakázaná je jen portugalská. Nevyskytl se tu přece nikdy ani jeden křesťan, který by mluvil holandsky, zato ale mnoho desítek křesťanů mluvících portugalsky.

23. 12.

Vyplula jedna džunka z Fu-čou. Večer do zálivu dorazila velká čínská džunka, ale protože se zdvihl silný protivítr, byla v noci dotažena do Nagasaki řadou veslic. Na lodi bylo množství lidí, byla ověšena vlajkami a fábory z gázy a mohutně se z ní ozývaly bubny, trumpety čaramely a jiné nástroje.

Prvního dne v roce obcházejí muzikanti jednotlivé domy v Nagasaki, pískají na čaramely a tlučou do gongů *dora* a do jednostranných bubínků. Ženy a děti jim u vchodu do domů dávají drobné mince.

Toho dne páriové z Funazu a Kakuibary v pletených kloboucích chodí ve skupinkách od domu k domu a zpívají písničku zvanou Jaara.

Druhého dne prvního měsíce. Protože se začíná nové obchodování, od svítání tu zdobí krámy a zavěšují nad vchody nové firemní závěsy. Podomní obchodníci s mořskými plži zvanými „mořská okurka“ — tady se jim říká prodavači *tóraga* — obcházejí domy kupců a nabízejí své zboží.

Třetího dne prvního měsíce. Starostové jednotlivých městských čtvrtí přicházejí na komisařství požádat o desku *fumie*.

Pro obyvatele města začíná šlapání na *fumie* od čtvrtého. Toho dne dostanou starostové a náčelníci čtvrtí Edo, Imauo, Funazu a Fukuro od komisařství desku s *fumie* a inkviziční seznamy, podle kterých kontrolují počet členů domácnosti. Především domy se zametou cesty a lidé tiše očekávají příchod starosty a náčelníka. Když se z dálky ozve zpěvavé „už jdou“, shromáždí se všichni členové domácnosti v místnosti, která je nejbliž vchodu, a trpělivě čekají na proceduru.

Fumie je deska dlouhá zhruba sedm až osm palců a široká čtyři až šest palců a do ní je vsazen reliéf Matky boží a Ježíše. Nejprve na ni šlápne otec, potom manželka a nakonec děti. Nemluvňatům položí nožičku na *fumie* matka, držící je v náručí. Když je v rodině někdo nemocný, smí se za doзору úředníka dotknout *fumie* nohou vleže.

Čtvrtého toho měsíce dostal kněz náhle předvolání na komisařství. Dostavil se pro něj tlumočník v nosítkách. Bylo bezvětrí, ale den byl ostře mrazivý a obloha temná a podmračená. Cesta svahem, až do předvčerejška živá, ztichla, snad proto, že se konalo *fumie*. Na komisařství v Honhakatě na něj ve velice chladné místnosti s dřevěnou podlahou čekal úředník oblečený do dvojdílného oděvu *kamišimo*.

„Pan komisař vás očekává.“

V pokoji s malým železným ohřívadlem seděl vzpřímeně Čikugo no kami. Při zvuku kroků otočil hlavu s velkýma ušima směrem ke knězi a upřel na něj zrak. Na tváři mu pohrával úsměv, ale oči se neusmívaly ani trochu.

„Vše nejlepší,“ řekl tiše Čikugo no kami.

Bylo to poprvé od jeho apostaze, co se kněz sešel s komisařem tváří v tvář. Ale teď už se před tímto mužem necítil poraženým. Postupně pochopil, že bojoval jen a jen se svou vlastní vírou. To však pán z Čikuga nikdy nepochopí.

„Dlouho jsme se neviděli,“ Inoue natáhl ruce nad ohřívadlo a kývl. „Už se cítíte v Nagasaki jako doma, že?“

Komisař se kněze zeptal, jestli netrpí nějakým nepohodlím, a že kdyby se něco takového vyskytlo, má to bez okolků komisařství sdělit. Kněz dobře věděl, že se komisař snaží nemluvit o jeho odpadnutí. Čas od času zvedl sklopené oči a zkoumal protivníkovu tvář, aby zjistil, zda ho k tomu vede ohleduplnost nebo sebevědomí vítěze. Ale ze starcovy bezvýrazné tváře nebylo možno vyčíst nic.

„Za měsíc odjedete do Eda, budete tam mít dobré bydlení. Je tam pro Padreho připraven dům ve čtvrti Kobinata, kde jsem sám kdysi bydlíval.“

Bylo to od pána z Čikuga úmyslné? V každém případě slovo padre, kterého užil, se kněze bolestně dotklo.

„A ještě něco. Žijete v Japonsku, a tak bude dobré, když přijmete japonské jméno a budete ho nadále užívat. Náhodou zrovna zemřel jistý muž jménem Okada Sanemon. Až přijedete do Eda, převezmete prostě jeho jméno.“

Komisař to řekl jedním dechem, zatímco si třel ruce nad ohřívadlem.

„Ten zemřelý měl ženu. Protože by i pro Padreho bylo nepohodlné, aby žil pořád sám, co kdyby si vzal i tu ženu?“

Kněz poslouchal se sklopenou hlavou. Za zavřenýma očima se mu vybavil svah. Viděl sám sebe, jak po něm sklouzává někam do neznáma. Teď už by bylo marné odporovat a odmítat. Ani ve snu ho nenapadlo, že mu dají jméno nějakého Japonce a dokonce ho donutí vzít si jeho ženu.

„Nuže?“

„Ano, prosím.“

Pokrčil rameny a přikývl. Náhle ho naplnil pocit únavy a otupělosti.

Ty jsi poznal nejhlubší ponížení. Postačí, když Ty jediný teď pochopíš, co se děje v mém srdci. Na tom, že mě věřící a duchovní budou pokládat za skvrnu na apoštolátu, mi už vůbec nezáleží.

„Je to tak, jak jsem vám to jednou vysvětloval. Tahle země se pro křesťanskou nauku nehodí. Křesťanské učení tu nikdy kořeny nezapustí.“

Kněz si vzpomněl, že přesně totéž říkal Ferreira v Saišódži.

„Nebyl jsem to já, kdo Padreho přemohl,“ Inoue upřeně zíral do popela v ohřívadle, „ale bažina, která se jmenuje Japonsko.“

„Nikoliv, to, s čím jsem bojoval,“ vykřikl kněz bezděčně, „byla křesťanská nauka v mém srdci.“

„A tak?“ pán z Čikuga se ironicky usmál. „Po své apostazi jste prý řekl Ferreirovi, že jste odpadl proto, že vás k tomu Kristus na *fumie* vybídl. Ale nemaskujete tím jen svou vlastní slabost? Já, Inoue, se nedomnívám, že by to byla slova hodná křesťana.“

„Pane komisaři, nezáleží mi na tom, co si račte myslet.“

Kněz seděl s rukama na kolenou a se sklopenýma očima.

„Jestli dokážete podvádět jiné, tak mě podvádět nebudete,“ řekl Inoue ledově. „Kdysi jsem se zeptal jednoho křesťanského padreho, jako jste vy, čím se liší milosrdenství Buddhovo od lásky křesťanského Boha. Podle japonského učení závisí živé bytosti ve své beznadějně slabosti zcela na Buddhovi a zachraňuje je jen jeho milosrdenství. Ten padre mi jasně řekl, že spása v křesťanském smyslu je něco jiného. Nestačí jenom spoléhat se na Boha, ale člověk musí o svou spásu usilovat ze vši síly svého srdce. A tak se zdá, že Padre v téhle japonské bažině toto křesťanské učení jaksi pokroutil.“

Knězi se chtělo vykřiknout: „Křesťanství není to, co říkáš.“

Věděl však, že ať řekne cokoli, nikdo — ani tento Inoue, ani tlumočník — nepochopí, co se děje v jeho nitru, a tak potlačil slova, která se mu drala na jazyk. S rukama na kolenou a mžikaje očima poslouchal mlčky, co komisař říká.

„To Padre asi neví, ale na souostroví Gotó a na Ikcuki dosud žije mnoho rolníků, kteří si říkají křesťané. Komisařství je už ale nehodlá stíhat.“

„A proč, prosím?“ zeptal se tlumočník.

„Protože už jsou vytrženi z kořene. Kdyby sem ze západních zemí přicházeli kněží jako tady Padre, museli bychom zase věřící pochyťat...“ zasmál se komisař. „Ale nemám strach. Když je odříznut kořen, uschnou přirozeně poupata i listy. Důkazem je i to, že Deus, kterého venkované na Gotó a Ikcuki uctívají, se pomalu přestává podobat křesťanskému Bohu.“

Kněz zvedl hlavu a pohlédl Inouemu do tváře. Ten měl kolem úst strojený úsměv, ale jeho oči byly bez výrazu.

„Křesťanství, které jste sem přivezli, ale které je teď odloučeno od svého pramene, se už brzy stane něčím nesmyslným.“

Pán z Čikuga hluboce povzdechl.

„Takové je Japonsko. S tím se nedá nic dělat. Tak je to, Padre.“

V komisařově povzdechu zazněl upřímný tón bolestné rezignace.

Dostal sladkosti, poděkoval a vyšel spolu s tlumočníkem. Obloha byla stále stejně podmračená, cesta byla mrazivá. Kolébán pohybem nosítek bezmyšlenkovitě pozoroval širé moře, stejně olověně šedé jako obloha. Zanedlouho ho pošlou do Eda. Inoue sice mluvil o nějakém domě, ten ale bude jistě uvnitř onoho vězení pro křesťany, o němž před časem slyšel. A tam bude trávit své dny. Už nikdy nepřeplyje toto šedé moře a nevrátí se do vlasti. Kdysi, ještě v Portugalsku, si myslel, že apoštolát vyžaduje zcela se ztožnit s národem misijní země. Když se rozhodl jet do Japonska, chtěl opravdu žít životem japonských věřících. A teď se mu to vyplnilo. Po jakémisi Japonci dostal dokonce jméno Okada Sanemon, stal se Japoncem...

Já že jsem Okada Sanemon?

Sám sobě se hořce zasmál. Jako by mu osud dopřál všeho, po čem toužil. Obdarovával ho však lživě, zlomyslně. On, kněz vázaný celibátem, dostane ženu.

Ne, nic Ti nevyčítám. Jenom se musím usmát při pomyšlení, jak to všechno se mnou dopadlo. Ale miluji Tě stejně, i když má víra je jiná než kdysi.

Až do soumraku stál, opřen o okno, a pozoroval děti. Pobíhaly po svahu s drakem na provázku, ale protože nebyl vítr, tahaly ho jenom po zemi.

Pozdě odpoledne se mraky trochu potrhaly a vysvitlo slabé slunce. Děti si přestaly hrát s drakem, chopily se bambusu, který tvořil součást novoroční výzdoby u vchodu do domu, tloukly na branky domů a zpívaly:

Zabijeme krtka, ať neškodí, ať neškodí.
Bónome, bónome, třikrát štěstí tomu domu.
Vezmem na něj klacek, raz, dva, tři, čtyři.

Potichu se snažil opakovat jejich popěvek. Posmutněl z toho, že to nedokáže. „Zabijeme krtka, ať neškodí, ať neškodí.“ Napadlo ho, že je jak to hloupé zvířátko, které poslepu křížem krážem provrtává zemi. Stařena odnaproti, která mu dvakrát denně donášela jídlo, děti s hubováním odháněla.

Večer se zvedl vítr. Vzpomněl si, jak kdysi ve vězení napjatě poslouchal šelestění větru v háji. Jako každého večera měl před očima tvář onoho člověka, onu tvář, na kterou šlápl.

„Padre! Padre!“

Propadlýma očima hleděl na dveře, za nimiž se ozval povědomý hlas.

„Padre, tady je Kičidžiró!“

„Už nejsem padre,“ odpověděl kněz slabým hlasem. „Jdi honem pryč. Kdyby tě tu chytil pan úředník, bude zle.“

„Ale pořád ještě můžete vyslechnout mou zpověď —“

„To nejde. Za žádnou cenu —“ řekl se sklopenou hlavou.

„Jsem přece padlý kněz.“

„V Nagasaki vám říkají Padlý Póro. Všichni vás znají

pod tím jménem.“

Kněz se posmutněle usmál objímaje si kolena. I kdyby mu to neřekl, dávno věděl, že mu dali toto zkomolené jméno. Ferreirovi říkali Padlý Petr, jemu Padlý Pavel. Děti občas přicházely před branku a skandovaly jeho přezdívku.

„Vyslyšte mě! I když jste Padlý Póro, máte moc vyslechnout mou zpověď. Prosím vás, dejte mi rozhřešení!“

Potichu uvažoval. Lidé mě nemají co soudit. Jediný Pán zná opravdu naši slabost.

„Zaprodal jsem Padrého. Šlápl jsem na *fumie*.“ Kičidžiró pokračoval plačtivým hlasem. „V tomhle světě jsou slabí a silní. Ti silní se nelekají žádného mučení a zpívají Půjdem do ráje, ale ti, co se narodili slabí jako já, když je úředníci mučí a řeknou, šlápl na *fumie*. . .“

I já jsem šlápl na svatý obraz. A tehdy tato moje noha zakryla propadlou tvář onoho člověka. Tvář, která mě neustále provázela, když jsem bloudil po horách, a později ve vězení. Tvář, která vyzařuje nejvyšší dobrotu a krásu. Tvář toho, jehož jsem celý život toužil milovat. Tato tvář se teď, setřelá, vyšlapaná, na mne smutnými očima dívá z dřevěné desky. „Jen šláplni,“ vybídl mě ten smutný pohled.

„Jen šláplni. Ta noha tě teď bude bolet. Tak jako bolela ty, kteří po ní šlapali až dodneška. Ale je dost na téhle bolesti. Děním se s vámi o ni i o všechno vaše trápení. Proto jsem přišel na svět.“

„Pane. Zazlíval jsem Ti, že jsi stále mlčel.“

„Vždyť já jsem nemlčel. Trpěl jsem s tebou.“

„Ty jsi ale řekl Jidášovi, učiň to. A co se stalo s Jidášem?“

„Neřekl jsem to tak. Stejně, jako jsem tebe vyzval — můžeš šlápnout, řekl jsem Jidášovi, aby to, k čemu se rozhodl, učinil co nejrychleji. A tak jako tebe bolela noha, tak Jidáše bolelo srdce —“

V tom okamžiku položil na svatý obraz svou nohu, zašpiněnou krví a prachem. Jejích pět prstů přikrylo tvář milovaného. Nemohl Kičidžiróovi vysvětlit prudkou radost, kterou přitom pocítil.

„Nejsou silní a slabí. Kdo smí rozhodnout, zda slabí ne-

trpí víc než silní?“ řekl spěšně směrem ke dveřím. „Protože v této zemi už není kněz, který by mohl vyslechnout tvou zpověď, dám ti rozhřešení já... Jdi v pokoji —“

Rozrušený Kičidžiró tlumeně plakal. Brzy bylo slyšet, že odchází. Posloužil jsem teď, byť nedovoleně, tomu muži svátostí. Kněží by v tom viděli rouhání a přísně by mě odsoudili. Zradil jsem je sice, ale nikdy jsem nezradil onoho člověka. Moje láska k němu se jen proměnila. Miluji ho úplně jinak než dosud. Abych poznal tuto lásku, musel jsem projít tím vším, až do dnešního dne. Jsem posledním křesťanským knězem v této zemi. Pán nemlčel. A i ve chvílích, kdy se mi zdálo, že mlčí — celý můj život o něm mluvil...

Z deníku úředníka vězení pro křesťany*)

12. rok éry Kambun,
voda-starší-krysa
(rok 1672)

V současné době Okada Sanemon — přiděl rýže pro deset osob; Bokui, Džuan, Nampo, Nikan přiděl pro sedm osob každý z nich. Podáno pánu z Tótómi sedmého dne šestého, přestupného měsíce:

POZNÁMKA

1. Seibei, bratranec Sanemonovy manželky, 50 let, lodní tesař ve Fukagawě
2. Genemon, bratranec téže, 55 let, sluha u Doi Óinokamiho
3. Sannodžó, synovec téže, stejné bydliště jako Seibei
4. Šókuró, synovec téže, 30 let, řemeslník v Esašimači
5. Adači Gonzaburó, údajně učedník řemeslníka Bokuie v době působení Inoueho, pána z Čikuga
6. Papírník Nihei, zeť Džuanův z Motojošiwary, s dcerou
7. Džinemon, strýc Džuanovy dcery, původně žil v Kawagoe, přišel kdysi za působení Hódžóova, a letos, v tomto roce krysy 26. dne 4. měsíce, znovu a sešel se s Džuanem.

1. rok éry Empó,
voda-mladší-buval
(rok 1673)

Devátého dne jedenáctého měsíce ráno asi ve čtyři hodiny zemřel Bokui na nemoc. K ohledání se dostavili vrchní inspektoři Kimura Joemon a Ušida Džingobei se dvěma asistenty, od policie Šózaemon, Denemon, Sóbei, Gensuke, jako svědci policejní úředníci Asakura Saburóemon, Arakawa Kuzae-mon, Kainuma Kanemon, Fukuda Hačiróbei, Hitocubaši Matabei. Kremace v chrámu Murjóin, posmrtné jméno Kógan Seiten Zendžómon. Endó Hikobei a policejní ser-

*) Do soudobé japonštiny přeložil profesor Susumu Macudaira.

žant Kidaka Džúzaemon prohledali majetek Bokuiova sluhy Tokuzaeмона, vyzkoušeli ho na *fumie* a poslali ho domů.

2. rok éry Empó,
dřevo-starší-tygr
(rok1674)

1. Okada Sanemon dostal od pána z Tótómi příkaz, aby od dvacátého do dvacátého osmého pracoval na spisu o křesťanském náboženství. Ugai Šózaemon, Kajó Denemon a Hošino Gensuke byli proto uvolněni ze služby a dozírali na něj.

2. Protože šestnáctého dne druhého měsíce Okada Sanemon sepsal spis, byli příkazem uvolněni ze služby Kajó Denemon a Kawara Džingobei a od dvacátého osmého do pátého třetího měsíce docházeli do Sanemonova domu na inspekci.

3. Okadovi Sanemonovi bylo přikázáno, aby od čtrnáctého šestého měsíce do dvacátého čtvrtého sedmého měsíce pracoval na spisu o křesťanství v horní rezidenci. Jako dozor mu byli přiděleni Kajó Denemon a Kawara Džingobei, oba pro to uvolněni ze služby.

4. Pátého dne devátého měsíce byl Džuan zavřen ve vězení. Dostal delší trest za vzpurnost. Při vyhlášení trestu svědčili Rokuemon, Šózaemon, Sóbei, Denemon, Gensuke, dále Kawahara a Kamei. Měsíčními úředníky jsou Cukamoto Dokuemon a Kajó Denemon.

4. rok éry Empó,
oheň-starší-drak
(rok 1676)

Také Kičidžiró, který sem přišel jako sluha Okady Sanemona, upadl do podezření a byl zavřen. Při prohlídce věcí, které měl při sobě, byla nalezena v sáčku na amulet, který nosil na krku, medailka, jakou uctívají křesťané. Na jedné straně jsou sv. Petr a Pavel, na druhé sv. František Xaverský a anděl. Kičidžiró byl povolán z cely a vyšetřován stran své provincie a svého příbuzenstva. Narodil se na Gotó, Kjúšú, a v tomto roce draka mu bylo 54 let.

2. Také Hitocubaši Matabei, protože se

vždy přátelsky stýkal s Kičidžiróem, stal se podezřelým ve věci křesťanské víry. I on byl vsazen do vězení do té doby, než bude rozhodnuto, co s Kičidžiróem. (Zkráceno.)* Protože Matabei a Kičidžiró byli důvěrní přátelé, je nutno oba podezírat z křesťanství. Proto toto opatření. Ukázalo se, že i Kurózaemon a Šinbei jsou Matabeiovi přátelé. Byli vyšetřováni v bývalé studovně a bylo jim důkladně prohledáno šatstvo, svrchní pásy, bederní pás, váček na papírové kapesníky a jiné drobnosti, až po amulet. (Zkráceno.) Dostavil se i pán z Tótómi. Kičidžiró byl povolán do pracovny a dotazován, od koho dostal křesťanskou ikonu. Řekl, že před třemi lety ji měl sluha Saizaburó, ten sem přišel, upustil ji a on, Kičidžiró, ji sebral. A to prý může dosvědčit strážce brány Tokuemon. Hned povolali i Tokuemona a když se ho vyptávali, řekl, že to viděl jednou v létě při sezónním větrání a uklízení. Když se Kičidžiró zeptali, jestli medailku dostal od Okady Sanemona, popřel to, protože prý vždy, když přišel k Sanemonovi, byli u něho ve službě dva strážníci, a tak k tomu nebyla ani příležitost.

3. Sedmnáctého dne devátého měsíce přišel do horní rezidence pán z Tótómi. Tři sluškové byli povoláni do pracovny a dotazováni, zda nejsou křesťané. Pak povolali Kičidžiró a Tokuemona a podrobili je výslechu. Pán přikázal také, aby byly zevrubně prohledány strážní domy, i veškeré jejich zařízení, tři úřední rezidence a dokonce vnitřek brány. I manželky a děti musely před komisařem vyklepat své pásy a bederní pásy a samozřejmě byly prozkoumány i malé buddhistické amulety, které měly při sobě. Při prohlídce domu Sugijamy Šičiróbeie objevil Kogure Džúzaemon mezi starými papíry

*) Poznámka původního textu

jakousi písemnost související s křesťanstvím. Kajó Denemon ji ihned zabavil a předal odpovědnému úředníkovi. Byla v ní zkomolená slova „Otcové, arcibiskup, biskup, papež“.

4. Osmnáctého dne devátého měsíce se do horní rezidence dostavil pán z Tótómi. V pracovně vyslyšchal tři sluhy. Předvolali Hitocubašiho Matabeie a vyptávali se ho. Dále byli vyslyšcháni Kičidžiró a Tokueemon a potom byli před pána předvoláni: manželka Okady Sanemona, služebná a sluha. Byl povolán i Sanemon, a když se ho zeptali, zda nepovzbuzoval Kičidžiróa, odpověděl, že ne. Bylo mu nařízeno, aby písemné prohlášení, že ho nikdy nepřesvědčoval, stvrdil otiskem dlaně. Potom povolali Sugijamu Šičiróbeie, a když se ho zeptali na křesťanská jména, která se u něho našla, a za jakým účelem je měl, Šičiróbei odpověděl, že v minulosti, za působení náčelníka Hódžóa Awanokamiho, mu přikázali starší, aby se ta jména naučil zpaměti, protože měl tyto věci na starosti. Požádal proto strážníka Hattoriho Saheie, aby mu je napsal. Tato odpověď byla přijata a on odešel domů.

5. Tahei, sluha Kasahary Góemona, který byl vazalem ministra Tatebajašiho, a Šimbei, nosič zavazadel policejní skupiny Saitóa Tanoma, byli předvoláni a konfrontováni s Kičidžiróem, a pán je pak vyšetřoval stran té zkonfiskované medailky. Šimbei prohlásil, že ji určitě sebral, a protože i Tahei potvrdil, že ji Šimbei určitě měl, byli Tahei i Šimbei poslání domů.

6. Téhož dne byl Hitocubaši Matabei ve vězení pověšen. Jako svědci při tom byli komisař Kuki Genemon, Okuda Tokubei, Kawase Sóbei a Kawahara Džingobei. Potom byl Matabei ještě několikrát podroben mučení.

7. Devatenáctého dne téhož měsíce se do horní rezidence dostavil pán z Tótómi

a předal nám rozkaz, který uvádím níže.

8. Osmnáctého dne desátého měsíce, krásné počasí. Do horní rezidence přišel pán provázen velícím důstojníkem Sajamou Šózaemonem, zašli k Tanekusovi Taróemonovi, posadili Hitocubašiho Matabeie a jeho ženu na dřevěného koně a mučili je. Také Naitó Šimbei byl povolán do pracovny a vyslyšchán. Když byl vyslyšchán Macui Kuróemon, přiznal zhruba pravdu.

9. Dvacátého čtvrtého dne jedenáctého měsíce byla na bránu horní rezidence připevněna vývěsní deska s příkazem hlásit křesťany. Přitom svědčili Kawahara Džingobei, Ugai Gengoemon a Jamada Džúróbei. Toto nařízení vydali oba komisaři. Text zněl takto:

ROZKAZ

Křesťanství je už po dlouhá léta zakázáno. Kdo by snad náhodou připadl na někoho podezřelého, nechť to ohlásí. Odměna je následující:

- za udání kněze tři sta stříbrných
- za udání řeholního bratra dvě stě stříbrných
- za udání navrátilce do církve totéž
- za udání katechety a laika sto stříbrných.

Kdo udá, dostane tak, jak je uvedeno. Ti, kdo udají druhého, i když sami budou katechety nebo laiky, dostanou rovněž tolik, kolik je výše uvedeno, podle hodnoty udaného, i tři sta stříbrných. Kdyby byl zjištěn někdo, kdo křesťana skrývá, byl by těžce potrestán starosta vesnice i členové skupiny pěti, spolu se svými rodinami. Takto zní rozkaz.

10. Desátého dne dvanáctého měsíce byl Džuan vsazen do vězení. Od obou komisařů se dostavili jejich styční důstojníci Takahaši Naoemon a Hattori Kinemon a kromě nich

policisté. Ti všichni svědčili a důstojník Takahaši Naoemon předal Džuanovi následující rozsudek:

Džuan je často zpupný a nedávno se velmi zle zachoval vůči Kajóovi Genzaemonovi. Pánové ho prohlašují za zavrženíhodného a nařizují, aby byl vsazen do temnice. Tento rozkaz musí přijmout. — Džuan odpověděl, že to bylo dlouho jeho přáním a že je jim za to vděčen. A hned nato byl veden do vězení. Vytáhl váček s penězi, který odevzdali na strážnici. Džuan potom vešel do vězení. Váček prohledali důstojníci a jejich policisté a našli v něm sedmnáct *rjó* a jeden *bu* v malých mincích. Kromě toho prozkoumali veškerý Džuanův majetek a sepsali ho do knihy, zapečetili to a uložili v Džuanově domku. 11. Mezi Džuanovými věcmi byl nalezen jeden řetěz, dvoje dūtky, dva růžence a jedna mapa hvězdné oblohy.

9. rok éry Empó,
zlato-mladší-kohout
(rok 1681)

1. Dvacátého pátého sedmého měsíce ke konci hodiny opice*) zemřel Okada Sanemon po nemoci. K pánovi odešli Ugai Gengoemon a Naruse Džirózaemon, aby ho o tom zpravili. A ihned od pána přišli styční důstojníci Takahara Sekinodžó a Emagari Džúróemon a postavili po třech policistech k Sanemonově mrtvole.

2. Okada Sanemon měl na penězích třináct *rjó* a tři *bu* v malých mincích, a patnáct *rjó* v malých zlatácích, všeho dohromady dvacet osm *rjó* a tři *bu*. Toto i ostatní jeho majetek zapečetil vrchní strážník a důstojníci pánů a uložili to dvacátého osmého do skladiště.

3. Dvacátého šestého téhož měsíce přišli do horní rezidence vrchní inspektor Ómura Joemon, Murajama Kakudajú a inspektoři Šimojama Sóhačiró, Nomura Rihei, Učida

*) okolo páté hodiny ranní

Kandžúró a Furukawa Kuzaemon, všeho všudy šest úředníků. Svědčili při tom styční důstojníci pána a vrchní strážník a podali pánům následující zprávu.

ZÁPIS ZPRÁVY:

Pokud jde o kněze Okadu Sanemona, který žil v křesťanské rezidenci, byl to Portugalec, „jižní barbar“. Před více než třiceti lety, v roce ovce, byl zajat nejprve panem Inouem, pánem z Čikuga. Žil třicet let až do tohoto roku kohouta v uzavřené rezidenci. Od počátku tohoto měsíce nic nejedl a byl nemocen. Vězeňský lékař Išio Dóteki mu dával léky, ale bylo mu stále hůře, až včera, dvacátého pátého po půl osmé zemřel. Tomuto Sanemonovi bylo šedesát čtyři let. A k tomu není co dodat. Konec.

Dvacátého šestého sedmého měsíce

Skupina Hajaši Šinanonokamiho

Okuda Džiróemon

Ugai Gengoemon

Kawahara Džingobei

Kawase Sóbei

Kajó Denemon

Po skončení inspekce byla mrtvola Sanemona pohřbena v chrámu Murjóin ve vsi Koišikawě. Dostavil se mnich Genšú z chrámu Murjóin a Sanemonovo tělo bylo odneseno v nosítkách a spáleno. Dostal posmrtné jméno Njúsen Džóšin šinši. Poplatky za pohřeb jedno *rjó* a dva *bu* a poplatek za kremaci sto *hiki* byly zaplaceny úřadem. Výdaje za ostatní věci, ozdoby a květiny při pohřbu byly zaplaceny ze Sanemonových peněz.

Historické pozadí postav románu

Román *Mlčení*, který byl plodem autorových meditací nad údobím uzavírajícím takzvané „křesťanské století“ japonských dějin, je dodnes považován za nejzávažnější dílo Šúsaku Endóa. Vyšel v roce 1966 a byl hned poctěn významnou literární cenou, jež nese jméno klasika japonské moderní prózy, Džuničiróa Tanizakiho.

Mlčení je román historický, už však při bližším pohledu na metodu, jíž autor historickou látku zpracovává, je zřejmé, že mu nešlo o pouhé zachycení dobové atmosféry nebo sledování údělu konkrétního hrdiny, ale o otázky hlubší. Proto také protagonista románu, kněz Sebastião Rodrigues, jehož nitro odráží myšlenkový vývoj autora samého, je osoba smyšlená, i když ho autor ve stručné poznámce k románu spojuje s postavou sicilského jezuita Giuseppe Chiary. Chiara byl jedním ze členů druhé části takzvané rubinovské skupiny, která se vypravila do Japonska, aby tu vyzvala odpadlíka Ferreiru, bývalého řádového představeného, k obrácení a návratu k víře, případně aby vlastním mučednictvím za něho přinesla zástupnou oběť. První část, vedenou P. Antoniem Rubinem, tvořili čtyři kněží a čtyři řeholní bratři. Přistáli v roce 1642 v Sacumě převlečení za Čiňany a byli téměř okamžitě zatčeni. Při výslechu v Nagasaki tlumočil sám Ferreira neboli Sawano Čúan a snažil se je přivést k apostazi. Podle dobového záznamu však byl svými spolubratry proklet, takže rychle opustil místnost. Celá skupina zemřela po dlouhém mučení zavěšením v jámě v březnu roku 1643.

V srpnu téhož roku byla v provincii Čikuzen zatčena druhá část rubinovské výpravy, v níž vedle Chiary byli

další tři kněží, jeden japonský řeholní bratr a pět čínských a japonských sluhů. Po převezení do Nagasaki byli zajatci dopraveni do Eda a podrobeni několikerému mučení. Popis fyzického i duševního stavu těchto ubožáků, jak je zachycen v deníku jednoho ze zajatých holandských námořníků, z psychologického důvodu několikrát konfrontovaných se zbědovanými jezuity, připomíná Endóovo líčení vyčerpaného Rodriguese.

Členové druhé rubinovské skupiny mučení v jámě nevydrželi a víry se zřekli. Jediný z nich, Alonzo de Arroyo, později svou apostazi odvolal. Ten, kdo holandské lodníky terorizoval a předváděl jim mučení i své podrobené oběti, byl Inoue Čikugo no kami. Renegát Sawano Čúan tu opět působil nejen jako tlumočník, ale jako aktivní nástroj inkvizitora. Holandský kapitán cituje ve svém deníku jeho plamenný projev, v němž Ferreira svým spolubratřím ukazuje jejich ubohost a bezmocnost jejich Boha.

Giuseppe Chiara — druhý nejproslulejší z „padlých bateren“ — se tedy stal obětí toho, jehož přijel na sám konec světa zachránit. Jako Ferreira přijal také on japonské jméno — Okamoto Sanemon — i ženu a zbytek života prožil v křesťanském vězení v Edu, kde roku 1685 ve věku 84 let zemřel. Není vyloučeno, že je autorem „Nárysu křesťanského náboženství“ neboli Kirišito-ki, velmi blízkého Ferreirovu traktátu Kengiroku — „Odhalené podvody“. Povaha obou spisů svědčí o tom, že vznikly na nátlak inkvizitora, který k výkonu svého úřadu potřeboval terminologickou příručku.

Závěr Inoueho kariéry nebyl slavný. V roce 1657, na konci jeho dvacetiletého, zdánlivě velice úspěšného působení, bylo v Ómuře na Kjúšú zjištěno ještě 608 křesťanů, z nichž 411 se odmítlo vzdát víry a bylo popraveno. Tento incident patrně přispěl k tomu, že Inoue za dva roky nato rezignoval a odešel do ústraní. Zemřel v roce 1661 ve věku 77 let.

Ferreira sám podlehl Inouemu, který ho dal mučit pověšením v jámě, už v roce 1633. Od té doby byl inkvizitorem otrokem. Kromě uvedeného spisu Kengiroku,

v němž mimo jiné při výkladu sedmého přikázání Desatera nařkl papeže z loupežení ve světových mořích, pracoval Ferreira jako informátor při kompilaci knihy o astronomii. Jeho zásluhy v oblasti medicíny, jejíž znalosti získával při návštěvách v holandské faktorii na Dedžimě, nebyly naproti tomu asi zvláště významné. Záznam o Ferreirově smrti se zachoval právě v deníku úředníka této obchodní stanice; ke dni 6. 11. 1650 je v něm zapsáno, že Ferreira předchozího dne zemřel. Nejvýznamnější znalec dějin křesťanské misie v Japonsku, P. J. F. Schütte SJ, si nicméně klade otázku, zda Ferreira zemřel jako mučedník, a odpovídá na ni kladně.

Endóovi však hrdinské postoje nejsou blízké: za protagonistu svého románu si nevybral ani Antonia Išidu, o jehož mučednictví v Unzenu a upálení v Nagasaki nadšeně psal do Evropy ještě sám Ferreira, ani podivuhodného Pedra Kibeho, Japonce, který podnikl velice dramatickou cestu do Říma, a po neuvěřitelných dobrodružstvích se jako kněz vrátil do Japonska, kde se devět let skrýval, byl zatčen a umučen v jámě. Endóův Rodrigues alias Okada Sanemon umírá po krátké nemoci v kobinatském vězení v Edu. Banalitu této smrti autor podtrhuje tím, že ji zazazuje do suchého deníku vězeňského úředníka, přičemž používá autentického, mírně pozměněného textu, který se zachoval z let 1672 až 1691.

Na celé řadě příkladů by bylo možno dokumentovat autorovu erudici a podrobnou znalost historické látky. Endó s ní téměř plytvá, zejména tam, kde se jen náznakem zmiňuje o nějaké události či osobě. Tak například, když se Inoue „omlouvá“ Rodriguesovi, že ho zanedbával, protože „měl nějakou záležitost na Hiradu“, naráží zřejmě na svou návštěvu nizozemského faktora, kterému vyčetl, že Holanďané jsou křesťané, protože svítí neděli, a přikázal mu zbořit všechny domy, na nichž je napsáno „datum Kristova narození“. Stejně ubezpečování Mokičiho, že jim „ani krev nestoupla do hlavy“, je ozvěnou jednoho z bodů inkvizitorových instrukcí, v nichž se upozorňuje právě na různé fyziologické příznaky, svědčící o tom, že osoba, která

šlape na *fumie*, je křesťan, i na to, že zejména ženy potají vzdávají svatému obrazu úctu.

Endó uvádí — většinou jen ve výčtu a bez dalšího rozvedení — řadu jmen historických osob. Tam, kde potřebuje nějakou plastickou postavu, neváhá se dopustit anachronismu. Tak Rodriguesův tlumočnick nemohl znát P. Cabrala, a tím méně se tři mladí misionáři mohli v roce 1639 v Macau sejít s vizitátorem Valignanem, protože ten byl už 33 let mrtev. Autorovi však nešlo o historickou přesnost: ve středu jeho zájmu je slabý, zkoušený a selhávající člověk. Je to téma, k němuž se bude vracet i později, například ve svých Elegiích z barevného skla, jež jsou celou galérií takových ztroskotanců. V Mlčení má tato lidská nespolehlivost a beznadějná křehkost dvě podoby — slabošského, ale vždy znovu po odpuštění toužícího Kičidžiróa, a kněze Rodriguese, jehož víru nahlodává věčná otázka po smyslu lidské bolesti. Nakonec se mu však dostává osvobozující odpovědi právě v okamžiku vlastního nejhlubšího selhání.

L. B.

ŠÚSAKU
ENDÓ

Mlčení

Z JAPONSKÉHO ORIGINALU ČIMMOKU,
VYDANÉHO NAKLADATELSTVÍM ŠINČÓŠA,
TOKIO 1966, PŘELOŽILA, ÚVODNÍ STUDII
A DOSLOV NAPSALA LIBUŠE BOHÁČKOVÁ
ILUSTROVALA EVA BEDNÁŘOVÁ
GRAFICKY UPRAVIL ZDENĚK STEJSKAL
VYDALO NAKLADATELSTVÍ VYŠEHRAD
ROKU 1987 JAKO SVOU 757. PUBLIKACI
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

JAROSLAV VRBENSKÝ
KOREKTORKA EVA BRANIŠOVÁ
VYDÁNÍ PRVNÍ. STRAN 200
NÁKLAD 17 000 VÝTISKŮ
ZE SAZBY PÍSMEM BASKERVILLE VYTISKLA
STRÁŽ, N. P., PLZEŇ, ZÁVOD VIMPERK
AA 11,33, (TEXT 10,95
ILUSTRACE 0,38), VA 11,53

NAKLADATELSTVÍ VYŠEHRAD
PRAHA 2, KARLOVO NÁMĚSTÍ 5

33-757-87 13/34 605/856 19 Kčs